

Ф. Көчәрли — 135

Фирудин бәй Әһмәдага оғлу Көчәрли (1863-1920) Азәрбајчан тарихиндә көркәмли әдәбијатшүнас алим, принципал тәғдирчи, көркәмли педагог, фолклорумузун көзәл билчиси вә ушағлар үчүн илк антолокијанын тәртибчиси, маариф кадрлары јетишдирән Газәх Семинаријасынын директору кими хусуси јер тутур.

ИСТЕ ДАДЛЫ ӘДӘБИЈАТШҮНАС, КӨРКӘМЛИ ПЕДАГОГ

Гори Мүәллимләр Семинаријасынын мә'зуну кими Ириванда мүәллим ишләмиш Көчәрли сонралар семинаријадә чалышмыш, бурада халгын балаларыны педагожи ишә һазырламағла јанашы, Азәрбајчан әдәбијаты тарихини системли шәкилдә өрәнмәк идејасыны һөјата кечирмәк наминә материаллар топламаға башламышдыр. Өзүнүн 40 иллик фаәлијәтиндә халгын мәдәни төрәггиси наминә фәдакарлығ көстәрмиш Фирудин бәй тәзкирә вә чүнкәрдә олан әдәбијатымызы топлајыб, елми принцип вә ардычыллығла өрәнөрәк, өз тәдгигатынын нәтичәләрини "Азәрбајчан әдәбијаты" әсәриндә үмумиләшдирмишдир.

Чох аз сәјда олан тарихи-чоғрафи очеркләр, һөддән артығ аз олан мө'хәзләрә есасән, чохәсрлик салнамәси олан зәнкин бир әдәбијатын тарихини јазмағ чәтин бир иш иди. Өз дөврү үчүн кәниш јайылмыш бир үсүлдан — әдәби сималарыно гонум-гардашларына, мүәллимләрә, шаирләрә, јазычыларә мөктублар јазарағ, материаллар топламағ јолундан истифадә едән Ф.Көчәрли шифаһи вә јазылы әдәбијатымыза һәр зәнкин фактлар әлдә едә билмишдир.

Топладығы материаллары чап етдирә билмәјән Фирудин бәй өмәјинә мүасирләри тәрәфиндән верилmiş объектв гиймәтләрә тәсәлли тапмыш, чоһиллик зәһмәтинин кәч-төз ишығ үзү көрәчөјинә, "удоба вә шүерамызын гәдрү-гиймәти би-

линәчөјинә" үмид бәсләмишдир.

Ф.Көчәрлинин "Азәрбајчан әдәбијаты" әсәри 1925-1926-чы илләрдә Азәрбајчан Дөвләт Нәшријаты тәрәфиндән "Азәрбајчан әдәбијаты тарихи материаллары" ады илә чапдан бураһылмышдыр. Бу китаб сонралар әдәбијатшүнаслар тәрәфиндән "Азәрбајчан әдәбијатындан бәһс едән әсас мәнбәләрдән бири" кими јүксәк гиймәтләндирилмишдир.

Бәјүк педагог вә исте'дадлы әдәбијатшүнасын әдәби-нәзәри, әдәби-тарихи ирси, педагожи бахыш вә идејалары М.Ч.Пашајев, Ф.Гасымзадә, К.Талыбзадә, Б.Нәбијев, М.Чөфәр, Ә.Сейдов, һ.Әһмәдов вә б. тәрәфиндән кәниш тәдгиг, тәһлил вә мүасирлик бахымындан тәғдир олунмушдур. 1978-1981-чи илләрдә Фирудин бәй Көчәрлинин "Азәрбајчан әдәбијаты" әсәри ики чилд шәкилдә "Елм" нәшријатында чапдан бураһылмышдыр. Умуми һәмми 60 чап вәрәгиндән артығ олан бу әсәри транслитерасија вә тәртиб едән, мүғәддимә, изаһлар вә гәјдләр јазан Ругијә Гәнбәр гызы олмушдур.

Академик Әзиз Мирәһмәдовун редакторлуғу илә ишығ үзү көрмүш бу әсәр — "тәкчә Вәтәнимиздә дөјил, онун сәрһәдләри харичиндә дә классик Азәрбајчан әдәби ирсинин өрәнилмәсинә мүнүм кәмәк көстәрмиш... библиографик надирәјә чеврилмиш" "Азәрбајчан әдәбијаты" әдәбијатшүнаслығымыз үчүн өн лајигли бир тәһфә

олмушдур. Классик, орта әсрләр вә XIX әср әдәбијатымыз үзрә арашдырма апаранлар үчүн дөјрли мәнбәләрдән бири кими бу икичилдик мүнүм әһәмијәт кәсб едир.

Јанварын 26-да Фирудин бәй Көчәрлинин анадан олмасынын 135 или тамам олду. Бу мүнәсибәтлә "Футуролог" Фасиләз Тәһсил Комплекси Азәрбајчан Азад Мүәллимләр Бирлији илә февралын 20-дә елми конфранс кечирмишдир.

Педагожи фикримизин көркәмли нүмајәндәси, көзәл инсан, исте'дадлы әдәбијатшүнас вә мүәллимә һәср олунмуш тәдбири кириш сөзү илә проффессор Расим Әсәдов ачымыш, Ф.Көчәрли барәдә јығчам

мә'лумат вермишдир.

Досент М.Аслановун тәшәббусу илә тәшкил олунуш кечирилән мәчлисдә проффессор Тоғијә Нүсәјноғлу "Көркәмли әдәбијатшүнас алим", проффессор Әждәр Ағајев "Азәрбајчан педагожи фикринин көркәмли нүмајәндәси", Азад Мүәллимләр Бирлијинин рәһбәри, Азәрбајчан дили вә әдәбијат мүәллими Мәләһәт Мүршүдлу "Фирудин бәй Көчәрли вә Абдулла Шаһи" мөвзуларында мә'рузә етмишләр. Тоғијә Әһмәдов илк Азәрбајчан ушағ антолокијасы сәјялән "Балалара һәдијә"нин нәшри тарихи вә мөзәмуну һағгында данышмышдыр.

Профессор Гара Мустафајев вә башгалары вә конфрансда чыхыш едәрәк, Ф.Көчәрлинин һөјәт јолу, мүәллимлик вә тәрчүмәчилик фаәлијәти, әдәбијат тарихимизин елми принцип вә ардычыллығла өрәнилмәси саһәсиндә көрдүү шәрәфли тарихи ишләрдән бәһс етмишләр.

Тәдбир иштиракчылары мә'рузә вә чыхышлары марағла гаршыламыш, унутулмаз мүтәфәккир сојдашымыз барәдә әтрафлы мә'лумат әлдә етмишләр.

Комплексин китабханасында Ф.Көчәрлинин һөјәт вә фаәлијәти, елми-педагожи ирси илә бағлы зәнкин материаллары әкс етдирән сәрки ачылмышдыр.

Ш.НӘТӘМОҒЛУ,
филологија елмләри
намизәди.